

Mamadu Dikure. Fatoya ni jigiya.
UNESCO - Regional Office for Education in Africa

DANTIGE

Dakar, 1988

Bamananw ko : « nala y'a latigè, i yèrè ka muru d'a kan ra ». Fasojama man'a ta kè munyu ye, k'a ka jyènlaticè to « latigè » ma, ka sebaaya kumaniya a ma, a sòrò na kè jyènlaticè la shékili balabalaji ye !... Sofilenya sarakamuru ka mèn bashu kan na, o ye ko fasojama galabu man kènè, a taasi man kènè, a jigi man kènè. A dun tè kènèya abada k'a tó kunmayèlèma ni komayèlèma jigiticè-kòlòn kònò !... Fasojama ! Latigèmasa min ka sebaaya ma dòn a ye, a hakili n'a jigi ma dun ka ban, u tè dun abada !... Sabu, fatòw tè ban fasojama cè la, minnu ko an k'an sen da laada kolon ni jogo jugu kan, yani fasojama k'i ta kè a falidoni nyunni ye kudayi !... O fatò jamalandiw ka cyèndakan do tè nin ye wa ?

Shiyòrò ni dimi ;
Kafo ni daga ;
Kolamunyu ni sentanya ;
Jo ni nyangata ;
Magan ni lanògò ;
Faamubaliya ni miiri shu ;
kunmayèlèma ni komayèlèma ;
Jyènlaticè ni shuya !
Wa, kaari ni mònèbò ;
Mònèbò ni wasa !...

Fasojama ! Jyènlaticè dan kelen ! Nin b'i la, jugu b'i la. W'a bè da dònkili la ko : « n'i m'i nin ni jugu dòn, jyèn bè yèl'i la !... » Fasojama ! Min ka tèrefè b'i la, a ko i k'i da k'i hakili latigè, a b'i ka jyènlaticè mumè wasa dlokiba tònò ka don i kan na. A bè k'i ta i tégè ma k'i bolonkòninw kè taamashyèn ye, ko « i ma bolo-nkòninw ye ? Shi ni shi man kan ; wa masa in ye dali kè, a ma kènyèni kè !... » siginyògòn fatokè in dun, sanjikòròwòshi, o bè k'a bolonkòniw kè jiginyògonya taamaseere ye, ko : « bolonkòninden kelen tè belè ta !... »

K'o fatòw kè jama jiginyògòn !...

walebaa

MIIRIZAN (Zan le Perspicace)

Nin kèra doma dò ye, ko Miirizan, maaw ma dan sòrò a ka ko la. A tè bamananya kè, a tè moriya kè, wajulikèla yèrè tè ; baro kòni ka d'a ye kosèbè. Maaw ko doma don, ka d'a kan a kalannen don, maa faamuyalenba, w'a ye dinyèn yaala ka ko dòn. Bèe k'i m'a nyògòn sòsòlikèlaba, ye. A t'i kun don foyi kelen kòrò n'a ma daluya sòr'o la. A ka kuma bèe ye : « è, mun bè maa ni bagan danfara, hakili tè ? Wa hakili kèkun ye, an ka bò a nun ma ; an jo don ka taasi. Ko bèe ye nyènyinifèn ye. Mun yèrè ye hakili nafa ? Nyè-nyini, faamuya ». Maaw de ye Miiri far'a tógò kan, n'o tè a tógò yèreyèrè de ye Zan.

Miirizan, fasojama kanu b'a yòrò, a ni jama bè doroko. Bèe kòni da bènn'a ma ko a tè da foyi kelen na, fo a k'o kisè sògòbè, ko a ka sòsòli n'a ka kosègèsègè tè na kè heèrè ye. Nka n'a forà ko sòsòli ka d'a ye, a tè sòsòli kè bèe fè. A y'a dòn maaw bè yen, u t'a fè u ka sòsò ; maaya dun ye gasi ye.

Miirizan m'a ka kolaseereya tòmò. Kabin'a ncinin, a tè ban nyininkali la a barèbaaw dafè. A fa Kariba kèra maa faamuyalen ye, gafemarala tun don. Miirizan fa y'a don kalan na, a nana kalan kanu k'a tòpòtò. A ka ko y'a karanmògò Nci diya ka tèm'a yèrè fa kan, kalandennyumanya y'a sababu ye. A n'a karanmògò Nci kèkun flè teri sèbè ye.

Don dò, kalanbla fè, Miirizan tun taara kunnyògòn kelen k'a mòmuso bara, kin wèrè la. U den misèndamadò ni mòmuso ye nyògòn dalajè. Mòmuso bè ka nsisin da. Tuma dòw, denmisènw b'u tigè yèlè kan, tuma dòw u b'u kè sewu. Muso kòròba tlala ka shuyansirin dò da : ko muso kòrònin dō n'a shu nyògònw y'a denw bèe kelen-kelen-dun fo ka se wolonflanan ma. Nka shubaamusu kòrònin in dèser'o la, ka d'a kan maa dò ye fèerè nyin'o ye k'o kisi.

O de kèra shubaamusu in satè ye. Ko a satò, a ye maa danma min n'a denw dun, a yèrè da jòr'a bèe la. Fo ka t'o nsirin in ban, denmisènw masumanen tora, k'u dabali ban, cogo min maa bè son k'i yèrè woloden dun shuya la !... Zan ni denmisèn wèrèw yèrè labanna ka siran mòmuso in nyè. Mògòw dalen, i k'a dòn Zan nana sogo jugu kè, a furadanma a ma min nywan ye. Dugu jèlen, a ma fla k'a la, a bolila ka taa faso la. K'a minè k'a fari faa, k'a nyénasisi ti. Fa y'a nyininka, ba y'a nyininka, kolokoto, a ko foyi t'a la. So-maaw dun labanna k'a dòn foyi kelen ma don a n'a mòmuso cè. A